

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

УДК 343

ISSN 2311-9640

ВІСНИК АСОЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Електронне наукове видання

Випуск 1(15) / 2021

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет постановою
Президії ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»
№ 25/4 від 17 червня 2021 року*

*Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження рішень
Атестаційної колегії Міністерства від 14 травня 2020 року та внесення змін до наказу
Міністерства освіти і науки України від 17 березня 2020 року № 409»
від 14 травня 2020 року № 627
електронне наукове видання «Вісник Асоціації кримінального права України»
включено до Переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»*

© ГО «ВАКП», 2021

Вісник Асоціації кримінального права України : електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». – Харків: [б. в.], 2021. – Вип. 1(15). – ISSN 2311-9640 (online)

В електронному науковому збірнику Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та Всеукраїнської громадської організації «Асоціація кримінального права» висвітлюються актуальні питання з кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто прагне отримати ґрунтовні знання теоретичного і прикладного характеру.

Редакційна колегія

Головкін Б. М., д-р юрид. наук, професор (головний редактор); **Борисов В. І.**, акад. Нац. акад. прав. наук України, д-р юрид. наук, професор (заст. головного редактора); **Баулін Ю. В.**, акад. Нац. акад. прав. наук України, д-р юрид. наук, професор (наук. редактор); **Євтєєва Д. П.**, канд. юрид. наук, ст. наук. співроб. (наук. редактор); **Гродецький Ю. В.**, канд. юрид. наук, доц. (відповідальний секретар); **Ласковська Катажина**, д-р юрид. наук, професор (Польща); **Аркуша Л. І.**, д-р юрид. наук, професор; **Вільчик Т. Б.**, д-р юрид. наук, професор; **Лапкін А. В.**, канд. юрид. наук, доц.; **Маринів В. І.**, канд. юрид. наук, доц.; **Орловський Р. С.**, канд. юрид. наук, доц.; **Савченко А. В.**, д-р юрид. наук, професор; **Халимон С. І.**, д-р юрид. наук, доц.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства від 14 травня 2020 року та внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 17 березня 2020 року № 409» від 14 травня 2020 року № 627 електронне наукове видання «Вісник Асоціації кримінального права України» включено до Переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б».

Науковий збірник індексується в міжнародних наукометричних базах даних:
Index Copernicus Journals Master List; Google Scholar; WorldCat;
Scientific Indexing Services (SIS); General Impact Factor (GIF);
ResearchBib – Academic Resource Index

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет постановою
Президії ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»
№ 25/4 від 17 червня 2021 року

ЗМІСТ

ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

- Козаченко О.* Сучасні тенденції розвитку української кримінально-правової доктрини в дослідженнях представників Асоціації кримінального права 1–18
- Мусиченко О. М.* Засоби забезпечення зрозумілості кримінально-правових норм за автентичним національним законодавством Х–XVIII століття 19–37
- Салаєва К. А.* Підстави криміналізації суспільно небезпечних діянь на прикладі вандалізму 38–50

ПИТАННЯ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

- Рубащенко М. А.* Публічні заклики до кримінальних правопорушень в Україні та деяких європейських країнах 51–75
- Борисов В. І., Євтєєва Д. П.* До питання протидії поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) засобами адміністративного та кримінального права 76–90
- Копйова І., Таволжанська Ю.* Співвиконавці катування: національна та конвенційна рамки визначення 91–110
- Тимофєєва Л. Ю.* Тлумачення деяких кримінально-правових аспектів права на повагу до приватного життя 111–125
- Берзін П. С., Волинець Р. А., Хоменко М. М.* Право на майно та майнове право як предмети заволодіння, що вчиняється шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України) 126–149
- Гродецький Ю. В.* Перспективи криміналізації контрабанди товарів 150–161
- Киричко В. М.* Висновки Верховного Суду щодо суб'єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 369-2 КК): критичний теоретичний аналіз 162–190
- Вартилецька І. А., Шармар О. М.* Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану та особливого періоду 191–206

КРИМІНОЛОГІЯ

- Батургареєва В. С.* Основні тенденції кіберзлочинності карантинного періоду та протидія їй 207–225
- Шрамко С. С., Калініна А. В.* Кримінально-правові та кримінологічні загрози в інтернет-просторі у період пандемії 226–241
- Лукашевич С. Ю., Шевченко Н. С.* Кримінологічний аналіз кримінальних правопорушень проти довкілля 242–255
- Романов М. В.* Забезпечення прав і безпеки засуджених під час пандемії COVID 19 256–275

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

- Борисов В. І.* Відгук офіційного опонента на дисертацію Бабаніної Вікторії Вікторівни «Кримінальне законодавство України: механізм створення та реалізації», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право 276–292
- Пам'яті Тетяни Андріївни Денисової 293–295

НА ДОПОМОГУ СТУДЕНТУ

- Тютюгін В. І.* Лекція за темою: «Судимість: поняття, ознаки, правові наслідки, погашення та зняття судимості (статті 88–91 КК України)» 296–330

УДК 343.233

К. А. Салаєва,
кандидат юридичних наук,
Харків, Україна

ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ НА ПРИКЛАДІ ВАНДАЛІЗМУ

Визначено поняття та підстави криміналізації на прикладі вандалізму як негативного соціального явища. Автором доведено, що масштаби вандалізму та наслідки його вчинення збільшуються через ігнорування цієї проблеми законодавцем.

Охарактеризовані юридико-кримінологічні, соціально-економічні та соціально-психологічні підстави криміналізації вандалізму, що доводить можливість його включення у КК України. Запропоновано розширити перелік обтяжуючих обставин, що підтверджується відповідністю критеріям включення до такого переліку досліджуваного явища.

Ключові слова: криміналізація, підстави криміналізації, вандалізм, ознаки вандалізму, обтяжуючі обставини.

Постановка проблеми. У сучасному світі зростає загальна агресивність при вирішенні міжособистісних, міжгрупових, міжнаціональних, соціокультурних та міждержавних конфліктів. Наслідком цього є природне зростання кількості проявів жорстокості та насильства, через що заподіюється шкода законним інтересам особи, державі й соціуму. Потяг до безглузлого руйнування, знищення об'єктів, які мають культурно-історичне, соціально-політичне, інфраструктурне, архітектурно-декоративне або інше значення є об'єктивним проявом та наслідком такої ситуації.

Крім того, Конституція України гарантує права громадян на мирні зібрання та демонстрації (ст. 39), це є складовою будь-якої сучасної демократії. Проте ключовим у цьому праві є те, що ця ж норма Основного Закону України містить застереження про те, що такі зібрання можуть бути обмежені з метою запобігання заворушенням чи кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Останні декілька років не тільки після реалізації законного права, закріпленого у ст. 39 Конституції України, а і під час проведення вільного часу на вулицях чи інших громадських місцях, в українських містах залишаються невідворотні наслідки вчинення вандалських дій з боку учасників зібрань та окремих громадян. Ціна цих правопорушень за оцінками деяких експертів у кожному окремому випадку може сягати сотні тисяч гривень, проте ліквідувати ці матеріальні наслідки влада вимушена за кошти державних чи місцевих бюджетів, а не за рахунок винних осіб. Через відсутність законодавчого врегулювання кримінальної відповідальності за вандалізм в Україні винні уникають відповідальності та не компенсують, спричинені протиправним діянням збитки, що створює обстановку безкарності та відворотності кримінального покарання. Все це провокує вчинення вказаних дій у подальшому та видозмінення форм вандалізму у майбутньому.

Метою статті є доведення необхідності та важливості встановлення кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані з вандалізмом, шляхом його криміналізації. Реалізація запропонованого положення можлива шляхом внесення змін до Загальної частини КК України, а саме розширення переліку обставин, які обтяжують покарання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнє науково-практичне дослідження вандалізму було здійснено О. М. Бандуркою та А. Ф. Зелінським у монографії «Вандалізм», у якій було вивчено вандалізм як форму агресивної протиправної поведінки, виокремлено його види, надано кримінологічну характеристику, психологію та мотивацію злочинця-вандала, а також запропоновано деякі заходи протидії йому.

Окремим аспектам вандалізму, його характеристиці та запобіганню приділено увагу у працях О. В. Александренка, Н. О. Веселовської, А. Ю. Доброскока, І. В. Ковтонюка, С. Г. Кулика, К. В. Латиш, О. М. Литвинова та ін.

Проте, незважаючи на численні дослідження вказаних авторів, чимало проблемних аспектів залишаються дискусійними та потребують подальшого наукового аналізу. Крім того, питання криміналізації вандалізму досі залишається недослідженим, що обумовлює важливість дослідження цієї проблеми на відповідність підставам криміналізації.

Виклад основного матеріалу. Кожен день населені пункти потерпають від наслідків діяльності вандалів, які руйнують, пошкоджують, знищують, а також здійснюють наругу над об'єктами та предметами, що знаходяться на вулицях та інших громадських місцях. Ще 10 років тому спостерігалися намагання держави та громадян запобігати проявам вандалізму, тоді як за останні декілька років масштаби таких дій щодо мінімізації та ліквідації цих проявів значно зменшилися. Незважаючи на це, збільшення кількості актів вандалізму вимагає негайного вирішення цілої низки кримінально-правових та поєднаних з ними питань. Звісно, що основою цього має стати розроблення єдиного поняття «вандалізму» та встановлення кримінальної відповідальності за його вчинення.

1. Вандалізм – прояв протиправної поведінки, яка є антинормативною й антисоціальною; діяльність особи, що не відповідає вимогам, закріпленим у правових нормах (діяльність «проти права»). Така поведінка порушує заборону або зобов'язальну норму права, є шкідливою, небезпечною для особистих (приватних) і суспільних інтересів, що охороняються законом. Вона тягне за собою негативні для суб'єкта наслідки, стає, насамперед, підставою притягнення до юридичної відповідальності.

2. У кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із вандалізмом, обов'язковою ознакою є наявність умислу на вчинення руйнівних дій, тобто усвідомлення особою суспільно небезпечного характеру діянь та бажання настання наслідків щодо знищення, пошкодження, псування майна чи наруги над ним.

3. Деструктивні дії повинні бути вчинені у громадському місці. До них належать місця, які громадяни використовують для роботи, відпочинку, пересу-

вання, проведення масових заходів та інших потреб. Наприклад, це вулиці, площі, вокзали, транспорт, заклади харчування, культури чи мистецтва тощо.

4. Обов'язковою характеристикою вандалізму є наявність майнової та/або матеріальної шкоди, іноді пов'язаної з посяганням на релігійні, культурні чи духовні цінності суспільства. При цьому для порушника не важливо, яка саме шкода заподіюється майну внаслідок актів вандалізму, або він зовсім не вважає спричинені наслідки шкодою. Підтвердженням цієї тези є вчинення актів вандалізму як розвага, вираження невдоволення владі, політична опозиція чи навіть реалізація своїх творчих ідей (у випадку нанесення графіті).

5. Наслідки вандалізму стають відомими широкому колу осіб і викликають обурення у суспільстві. Типовим для актів вандалізму є те, що порушнику важливо, аби результати його руйнівної діяльності проявилися на загал та з'явилася відповідна реакція на його дії.

6. Кримінальні правопорушення, пов'язані з вандалізмом, є агресивними діяннями. У науці «агресія» виражається як модель поведінки, намір і спричинення шкоди й нанесення образи. Р. Берон та Д. Річардсон вважають, що агресію слід розглядати як модель поведінки. Агресія часто асоціюється з негативною емоцією, такою як злість; з мотивами, зокрема, прагненням образити чи нашкодити, та навіть з негативними настановами, а саме расовими чи етнічними упередженнями. Злість зовсім не є необхідною умовою нападу на інших, тоді як агресія розвивається одночасно як стан цілковитої холонокровності, і надзвичайного емоційного збудження¹.

У теорії агресії як набутої моделі поведінки під агресивністю розуміється сформована у процесі соціалізації особиста якість, що знаходить свій прояв у агресивній поведінці, що є не тільки психологічним захистом, а й інструментом задоволення потреби².

¹ Бэрон Р., Ричардсон Д. Агрессия. Санкт-Петербург: Питер, 1997. С. 27.

² Бандура А., Уолтерс Р. Подростковая агрессия. Изучение влияния воспитания и семейных

7. Акти вандалізму вчиняються з цинізмом та/або явною неповагою до суспільства, як заперечення існування моральних чи етичних норм, прийнятих у соціумі. Цинізм полягає в неприховано зневажливому ставленні до загальних норм моралі й етики, тобто він є відвертим презирством до всього, що користується суспільним визнанням і повагою³. Явною неповагою до суспільства є зневажливе ставлення до законів, норм моралі, свого оточення, правил співіснування, протиставлення себе колективу, громадським інтересам, свого оточення. Неповага буде явно вираженою у тому випадку, коли вона очевидна як для самого порушника, так і для тих, хто знаходиться поряд⁴.

Отже, вандалізм – це форма агресивної протиправної поведінки, що проявляється в умисних діяннях, наслідком яких є заподіяння шкоди будь-якому майну, релігійним, культурним чи духовним цінностям, об'єктам благоустрою населених пунктів, транспортної інфраструктури, вчинених з цинізмом та/або явною неповагою до суспільства у громадському місці⁵.

Акти вандалізму в Україні поширюються з року в рік, що викликає справедливе обурення у суспільстві та знижує естетичний вигляд країни. Наразі існує гостра потреба у криміналізації вандалізму, оскільки наслідками так званих «мирних» зібрань та безглузлого проведення дозвілля завжди є пошкоджене майно, зіпсовані об'єкти благоустрою населених пунктів, наруга над державними символами та адмінбудівлями, а також іншим майном, що знаходиться у громадському місці.

отношений / пер. с англ. Ю. Брянцевой и Б. Красовского. Москва: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. С. 91–95.

³ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) /уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. С. 1592.

⁴ Кримінально-правова боротьба з хуліганством. Соціологічне дослідження діяльності слідчих і судових органів по запобіганню хуліганства / відп. ред. Ф. А. Лопушанський. Київ: Наук. думка, 1971. С. 11.

⁵ Бочарова К. А. Щодо необхідності законодавчого врегулювання кримінальної відповідальності за вандалізм. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 146. С. 173. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.146.168392>.

Основні положення криміналізації сформував П. Л. Фріс. На його думку, криміналізація – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність, як кримінальних правопорушень⁶. Необхідність у криміналізації породжується потребами суспільства та розвитком злочинності. Вираз в законі має відображати зміст діяння, що забороняється у державі. Аби запобігати невідворотності відповідальності необхідно здійснювати постійний моніторинг появи нових видозмінених форм поведінки людей та включати до законодавчих норм, у тому числі у кримінальне законодавство ті форми поведінки, які спричиняють шкоду державі та суспільству. Небезпека невідповідності підстерігає на будь-якому етапі процесу криміналізації через недостатній облік тих чи інших чинників або недосконалості законодавчої техніки. Недоліки кримінально-правової законотворчості можуть призвести до прогалин у криміналізації або, навпаки, виникненню колізій. На нашу думку, вандалізм є розповсюдженим явищем сучасного суспільства, існування якого по суті не є кримінально караним, що є наслідком відсутності його належного обліку в офіційній статистичній звітності, об'єктивного розслідування та притягнення до відповідальності, встановлення винних осіб та відшкодування збитків, а також наявності неадекватної кваліфікації через відсутність статті у КК України, яка б описувала об'єктивну сторону цього діяння. Тому ми пропонуємо, криміналізувати вандалізм, включивши його до переліку обставин, які обтяжують покарання.

Для розширення переліку обставин, зазначених у ст. 67 КК України, необхідна наявність усіх необхідних ознак, за яких можливе збільшення кі-

⁶ Фріс П. Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. №1 (2). 2014. С. 20.

лькості обтяжуючих обставин. Всі ці ознаки містить вандалізм, тому можливе реальне врахування цієї пропозиції для врегулювання існуючої проблеми. По-перше, вчинення будь-якого кримінального правопорушення, пов'язаного з вандалізмом, впливає на ступінь його суспільної небезпечності, оскільки цинізм, зухвалість, агресивність, протиправність, пошкодження майна, а також спричинення матеріальної шкоди у громадському місці не можуть бути не взяті до уваги при призначенні покарання. По-друге, ознаки вандалізму не є типовими для усіх кримінальних правопорушень, до того ж саме їх наявність вказує на відмінність цих діянь від інших. По-третє, кримінально-правові риси вандалізму можна віднайти у багатьох кримінальних правопорушеннях проти власності, громадського порядку, безпеки, моральності тощо, що є свідченням їх поширеності у структурі злочинності. По-четверте, визначеність запропонованої обставини, яка обтяжує покарання, зумовлена тим, що при наявності ознак вандалізму в будь-якому випадку підвищується ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення, що вчиняється, а також є підтвердженням наявності в особи агресивних рис, що спонукають до деструктивних дій. При цьому у кримінально протиправних діяннях прояв таких ознак є настільки яскраво вираженим, що суд може їх розпізнати та відокремити у кожному випадку від інших. Наостанок, запропонована обставина не є похідною від вже встановлених у ст. 67 КК України, її зміст не уточнює і не розкриває існуючі у законодавчому переліку обставини⁷.

Крім того, маємо випадки, коли правопорушення внаслідок неврегульованості кримінальним законом механізмів прихованого впливу на відносини, які охороняються, становлять навіть більшу небезпеку, ніж ті, що передбачені заборонами. Така ситуація порушує принципи кримінально-правового законо-

⁷ Кримінально-правова боротьба з хуліганством. Соціологічне дослідження діяльності слідчих і судових органів по запобіганню хуліганства / відп. ред. Ф. А. Лопушанський. Київ: Наук. думка, 1971. С. 176.

давства, такі як принцип забезпечення кримінально-правової охорони суспільних відносин, а також принцип невідворотності відповідальності.

Підтверджуючи нашу позицію з приводу необхідності законодавчого врегулювання кримінальної відповідальності за вандалізм, зауважимо, що запропонована ідея відповідає підставам криміналізації, які існують у кримінально-правовій науці.

Основним критерієм криміналізації є необхідність її застосування для боротьби з конкретним видом діянь. Така необхідність пов'язана із неможливістю здійснення запобігання певного виду антигромадської поведінки не кримінально-правовими засобами. Це націлює законодавця відмовитися від застосування кримінальної відповідальності в усіх без винятку випадках, коли вона неспроможна служити меті зменшення рівня злочинності відповідного виду.

Питання щодо криміналізації суспільно небезпечних діянь належним чином розроблені сучасною кримінально-правовою наукою, однак не завжди враховуються при розробці та прийнятті певних законів про кримінальну відповідальність, що може породжувати недосконалість цих законоположень та суперечливість правозастосовної практики. У науці запропоновано багато варіантів принципів криміналізації, які нерідко суттєво різняться один від одного. Проте усі їх можна згрупувати на три великі групи: юридико-кримінологічні, соціально-економічні та соціально-психологічні. Відповідність підставам криміналізації слід розглядати на прикладі вчинення актів вандалізму, які ми пропонуємо доповнити до кола обставин, які обтяжують покарання.

До юридико-кримінологічних підстав криміналізації вандалізму відноситься підвищення суспільної небезпечності цього діяння, а також його несприятлива динаміка, що раніше не визнавалася кримінально караною. Суспільна небезпечність не залежить від законодавця, вона є об'єктивною характеристикою, яка властива певній поведінці, скерованій на відповідні суспіль-

ні відносини. Суспільна небезпечність не є статичною характеристикою. Залежно від етапу розвитку суспільства вона може збільшуватися або, навпаки, зменшуватися і навіть взагалі зникати⁸. Незважаючи на це, кількість актів вандалізму збільшується з року в рік, проте питома вага кримінальних правопорушень, пов'язаних з вандалізмом (ті, що ми виділяємо за ознаками вчинення облікованих діянь), у структурі всієї злочинності в Україні є на рівні 1–2%. Проте вона не знижується, а тільки поширюється та набуває нових форм. Також висловлена гіпотеза, що при реальному внесенні зазначених діянь до кримінально протиправних, їх результати офіційного обліку відобразять збільшені показники.

По суті, до соціально-економічних підстав криміналізації вандалізму належать лише суттєві матеріальні наслідки для держави та суспільства від вчинення зазначених дій. По-перше, вандали завдають шкоду фізичним особам, державним інституціям та іншим особам, майно яких знаходиться у громадському місці, яка через невстановлення винних не компенсується, що змушує потерпілих за власні кошти ліквідувати наслідки та відновлювати первинний вигляд пошкоджених чи зіпсованих об'єктів. По-друге, побічна майнова шкода від вандалізму також є значною через витрачання суттєвих ресурсів на боротьбу з ним та охорону майна, що є уразливим.

Другою соціально-економічною підставою криміналізації вандалізму є суттєва і раптова зміна соціального, економічного чи політичного стану держави, що обумовлює реальну розповсюдженість описаних руйнівних дій у сучасному населеному пункті. Наприклад, останні 5 років в Україні усі зібрання громадян, протести та масові акції завершуються розрухою, пошкодженням майна (руйнуванням адмінбудівель, розмальовуванням фасадів та огорож, наругою над державними символами, пошкодженням об'єктів транс-

⁸ Фріс П. Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. №1 (2). 2014. С. 24.

портної інфраструктури, житлово-комунального господарства, та пошкодженням іншого майна, що знаходиться у громадському місці). Це створює у порушника відчуття безкарності, або навіть у випадках притягнення за такі дії до адміністративної відповідальності, те покарання, яке призначається, не відповідає масштабам завданої шкоди та ступеню суспільної небезпечності вчиненого. Також почуття безладу і занепаду провокують подальші деструктивні дії, підвищують вірогідність нових пошкоджень.

До соціально-психологічних підстав криміналізації вандалізму (напевно як будь-якого виду діянь, яке можливо криміналізувати) належить такий розвиток суспільства, що визначає нетерпимість, особливу небезпеку певних діянь, з якими раніше доводилось (або можливо було) миритися, але за нових умов подібні діяння опиняються у суперечності з існуючим ладом суспільного життя або отримують реальну базу для їх викорінення. Щодо вандалізму як явища соціальної дійсності, яке проявляється щодня у нашому житті, можна сказати, що зараз суспільство не готове миритися з тими наслідками, які виникають у результаті їх вчинення, тому це є ще однією підставою звернути увагу законодавця на описану проблему. Крім того, з естетичної точки зору, руйнування й пошкодження зменшують позитивне враження від міського середовища, що й позначається на духовному та психоемоційному стані громадян.

Висновок. Перелічені підстави криміналізації вандалізму підтверджують можливість віднести його до переліку суспільно небезпечних кримінально протиправних діянь. Зрозуміло, що перелік цих підстав є дещо більшим, та у запропонованому дослідженні наведені лише ті, яким відповідає вандалізм. До того ж, для криміналізації не обов'язково, щоб усі зазначені підстави мали місце одночасно й у сукупності, бо може бути цілком достатнім будь-якої однієї або деяких із цих підстав.

Спрямованість особи на вчинення вандалічних дій має обов'язково бути врахована при призначенні покарання, а оскільки у КК України вже містять-

ся кримінальні правопорушення, що мають спільні з вандалізмом ознаки, пропонуємо розширити законодавчий перелік обставин, які обтяжують покарання. По-перше, необхідність розширення цього законодавчого переліку пояснюється тим, що доповнення такою пропозицією саме Загальну частину КК України, дозволить застосовувати ці обставину до усіх статей Особливої частини КК України, окрім тих, де ознаки вандалізму є ознаками складу існуючих кримінальних правопорушень. По-друге, розширення переліку обтяжуючих обставин мінімізує труднощі при кваліфікації зазначених діянь, а також відображення їх в офіційній статистичній звітності. По-третє, запропоновані зміни саме в Загальну частину КК України є більш логічними і правильними, оскільки саме таке рішення унеможливить конкуренцію вже існуючих статей кримінального закону з новою, не створить колізій, а також заповнить прогалини у питанні притягнення до відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані з вандалізмом. По-четверте, виходячи з того, що вчинення кримінального правопорушення з вандалською метою відповідає усім ознакам, необхідним для розширення законодавчого переліку обставинами, які обтяжують покарання, то це і є головним аргументом можливості здійснення запропонованої зміни до кримінального закону.

Наостанок, окрім критеріїв розширення законодавчого переліку обтяжуючих обставин, вандалізм відповідає юридико-кримінологічним, соціально-економічним та соціально-економічним підставам криміналізації суспільно небезпечних діянь. Незважаючи на перенасиченість кримінально-правових заборон, введення у кримінальне законодавство інституту кримінального проступку значно полегшує можливість криміналізації вандалізму у сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Бэрон Р., Ричардсон Д. Агрессия. Санкт-Петербург: Питер, 1997. 336 с.

2. Бандура А., Уолтерс Р. Подростковая агрессия. Изучение влияния воспитания и семейных отношений / пер. с англ. Ю. Брянцевой и Б. Красовского. Москва: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. 512 с.
3. Бочарова К. А. Щодо необхідності законодавчого врегулювання кримінальної відповідальності за вандалізм. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 146. С. 171–178. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.146.168392>.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) /уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Кримінально-правова боротьба з хуліганством. Соціологічне дослідження діяльності слідчих і судових органів по запобіганню хуліганства / відп. ред. Ф. А. Лопушанський. Київ: Наук. думка, 1971. 152 с.
6. Фріс П. Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. №1 (2). 2014. С. 19–28.

REFERENCES

1. Baron, R., Richardson, J. (1997). Aggression. Saint-Petersburg [in Russian].
2. Bandura, A., Uolters, R. (1999). Podroostkovaja agresija. Izuchenie vlijanija vospitanija i semejnyh otnoshenij. Ju. Brjanceva, B. Krasovskij (Ed.). Moskva: Aprel' Press, Izd-vo JeKSМО-Press [in Russian].
3. Bocharova, K. (2019). About the necessity of legislative regulation of modern vandalism. *Problems of legality*, 146, 171–178. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.146.168392> [in Ukrainian].
4. Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi' ukrai'ns'koi' movy (z dod. i dop.). (2005). V. T. Busel (Ed.). Kyiv: Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].
5. Kryminal'no-pravova borot'ba z huliganstvom. Sociologichne doslidzhennja dijalnosti slidchyh i sudovyh organiv po zapobigannju huliganstva. (1971). F. A. Lopushans'kyj (Ed.). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
6. Fris, P.L. (2014). Criminalisation and decriminalisation in criminal law practice. *Herald of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 1(2), 19–28 [in Ukrainian].

Салаева К. А. Основания криминализации общественно опасных деяний на примере вандализма

В статье определено понятие и основания криминализации на примере вандализма как негативного социального явления. Автором доказано, что масштабы вандализма и последствия его совершения увеличиваются из-за игнорирования этой проблемы законодателем.

Охарактеризованы юридико-криминологические, социально-экономические и социально-психологические основания криминализации вандализма, доказывает возможность его включения в Уголовный кодекс Украины. Предложено расширить переченьотягчающих обстоятельств, что

подтверждается соответствием критериям включения в такой перечень изучаемого явления.

Ключевые слова: криміналізація, основания криміналізації, вандалізм, признаки вандалізма, отягчающие обстоятельства.

Salaieva K. A. Grounds of socially dangerous acts criminalisation on the example of vandalism

The article defines the concept and grounds of criminalisation on the example of vandalism as a negative social phenomenon. The author proves that the scale of vandalism and the consequences of its commission increase due to the ignoring of this problem by the legislator.

The main criterion for criminalisation is the need to use it to combat a particular type of action. This need is due to the impossibility of preventing certain types of anti-social behaviour by non-criminal means. This aims at the legislator to refrain from criminal liability in all cases without exception, when it is unable to serve the purpose of reducing the crime rate of the type.

Issues of criminalisation of socially dangerous acts are developed by modern criminal law science, but are not always taken into account in the development and adoption of certain laws on criminal liability, which may create imperfections in these laws and inconsistencies in law enforcement practice. Science has proposed many variants of the principles of criminalisation, which often differ significantly from each other. However, all of them can be grouped into 3 major groups: legal-criminological, socio-economic and socio-psychological. We propose to consider compliance with the grounds for criminalisation on the example of committing acts of vandalism, which we propose to supplement with aggravating circumstances.

The listed grounds for criminalisation of vandalism confirm the possibility to include it in the list of socially dangerous criminally illegal acts. It is clear that the list of these grounds is somewhat larger, and the proposed study lists only those that correspond to vandalism. In addition, it is not necessary for criminalisation to have all of these grounds at the same time and in combination, as any one or some of these grounds may be sufficient.

Key words: criminalisation, grounds for criminalisation, vandalism, signs of vandalism, aggravating circumstances.